

Valbara mål för kunnande i de gemensamma examensdelarna: ekonomi och hållbar utveckling

Valbara mål för kunnande i de gemensamma examensdelarna: ekonomi och hållbar utveckling

Guidens namn	Valbara mål för kunnande i de gemensamma examensdelarna: ekonomi och hållbar utveckling
Träder i kraft	25.03.2021
Pdf skapad	24.03.2021

Innehåll

1. Valbara mål för kunnande i de gemensamma examensdelarna.	1
2. Mål för kunnande i hållbar utveckling.	2
2.1. Ansvarsfull kommunikation.	2
2.2. Naturens kretslopp och miljöfrågor.	3
2.3. Att bygga en hållbar framtid.	3
2.4. Affärsmöjligheter inom cirkulär ekonomi.	4
2.5. Främjande av hållbar utveckling.	5
3. Mål för kunnandet för kunnande i ekonomi.	6
3.1. Kommunikation om ekonomin.	6
3.2. Tillämpning av ekonomisk matematik.	6
3.3. Att utvärdera Utvärdering av finansieringslösningar.	7
3.4. Förmögenhet och riskhantering.	7
3.5. Lönespecifikationer och beskattning samt betalning.	7
4. Kriterier för bedömning.	9

1. Valbara mål för kunnande i de gemensamma examensdelarna

En yrkesinriktad grundexamen består av yrkesinriktade examensdelar (145 kompetenspoäng) och gemensamma examensdelar (35 kompetenspoäng). De gemensamma examensdelarna är gemensamma för alla och innehåller s kunnande som behövs i arbetslivet och studierna. De gemensamma examensdelarna är:

- kunnande i kommunikation och interaktion
- kunnande i matematik och naturvetenskap
- kunnande om samhälle och arbetsliv.

En stor del av de gemensamma examensdelarna, 27 kompetenspoäng, är obligatoriskt kunnande som är gemensamma för alla. I grundexamen ingår dessutom 8 kompetenspoäng valbara mål för kunnande i de gemensamma examensdelarna. Dessa valbara mål för kunnande kan utgöras av de som i examensgrunderna finns som exempel eller av mål för kunnande som utbildningsanordnaren har fastställt, eller kunnande som den studerande inhämtat tidigare och som stöder målen för de gemensamma examensdelarna och delområden inom dessa.

I detta handledningsblad beskrivs de valbara målen för kunnande i hållbar utveckling och ekonomi som utbildningsanordnarna kan erbjuda de studerande. Målen för kunnande kan också användas delvis och de kan ändras till valbara delområden som motsvarar målen. Den studeranden kan välja 8 kompetenspoäng av dessa valbara mål för kunnande till de gemensamma examensdelarna i sin examen, och dessutom 1–25 kompetenspoäng till de valbara yrkesinriktade examensdelarna.

2. Mål för kunnande i hållbar utveckling

Lärstigen för de valbara målen för kunnandet i hållbar utveckling består av teman inom kommunikation, naturvetenskaplig förståelse, framtidsmedvetenhet, affärsverksamhet inom cirkulär ekonomi och främjande av hållbar utveckling:

På Utbildningsstyrelsens webbplats har man samlat material som producerats av olika aktörer som stöd för undervisningen och lärandet inom klimat- och miljöfostran samt cirkulär ekonomi. [Länk till webbsidan](#) (på finska)

Den studeranden kan välja ett kunnande i hållbar utveckling med en omfattning på högst 9 kompetenspoäng (8 kp i svenskspråkig utbildning) från följande valbara delområden i de gemensamma examensdelarna. Det är också möjligt att införa ett kunnande i hållbar utveckling i de yrkesinriktade valbara examensdelarna under punkten delområden av de gemensamma examensdelarna, gymnasiestudier eller andra studier som stöder förutsättningarna för färdigheter för fortsatta studier, 1–25 kp.

2.1. Ansvarsfull kommunikation

Examensdel: Kunnande i kommunikation och interaktion

Valbart delområde: Kommunikation och interaktion på modersmålet

Ämne: Ansvarsfull kommunikation

Omfattning: 3 kompetenspoäng

Mål: Du lär dig att kommunicera på ett ansvarsfullt och korrekt sätt. Du lär dig att ta reda på och utreda hur organisationer kommunicerar om ansvarsfullheten i sin verksamhet.

Mål för kunnande:

Ansvarsfull kommunikation

Den studerande

- identifierar elementen i ansvarsfull kommunikation
- ser till att språkbruket i kommunikationen är ansvarsfullt

- kommunicerar ansvarsfullt via sociala medier
- kommunicerar enligt organisationens verksamhetssätt och identifierar ansvaret enligt sin roll.

Ansvarsfull kommunikation

Den studeranden

- tar reda på hur en ansvarsfull kommunikation sker i organisationen, på en arbetsplats, om en produkt eller om en tjänst
- skaffar information om vad ansvarsfullhet innebär och hur man kan kommunicera om den (till exempel miljö- och energimärken, certifikat, ansvarsrapportering)
- tar reda på hur en ansvarsfull kommunikation sker i fråga om en organisations verksamhet, produkt eller tjänst
- reflekterar över organisationens olika sätt att utföra ansvarsfull kommunikation
- identifierar betydelsen av ansvarsfullhet som en del av varumärkesarbetet.

2.2. Naturens kretslopp och miljöfrågor

Examensdelar: Kunnande i matematik och naturvetenskap

Valbart delområde: Fysikaliska och kemiska fenomen och deras tillämpning

Ämne: Naturens kretslopp och miljöfrågor

Omfattning: 3 kompetenspoäng

Mål: Du lär dig de naturvetenskapliga grunderna i centrala miljöfrågor, såsom klimatiförändringen, och relaterade naturfenomen, såsom vattnets kretslopp. Du lär dig att förstå materialens kretslopp och återanvändning.

Mål för kunnande:

Förståelse för naturens kretslopp och miljöfrågor

Den studerande

- identifierar klimatiförändringen som ett fysikaliskt fenomen (kolcirkulation)
- känner till hur mänsklig verksamhet påverkar klimatiförändringen
- förstår vattnets kretslopp och dess samband med klimatiförändringen.

Identifiering av material och tillämpning av information

Den studerande

- identifierar materialens (t.ex. plast, textil) struktur och betydelse för miljön
- förstår betydelsen av hur materialavfall, såsom plastskräp, förorenar vattendrag (t.ex. Östersjön) och andra miljöer och identifierar sätt att minska föroreningen
- identifiera olika former av återanvändning .

2.3. Att bygga en hållbar framtid

Examensdelar: Kunnande om samhälle och arbetsliv.

Valbart delområde: Att fungera som medborgare och i samhället

Ämne: Att bygga en hållbar framtid

Omfattning: 3 kompetenspoäng

Mål: Du lär dig känna igen hur du kan påverka framtiden genom dina egna handlingar. Du lär dig att fungera som en ansvarsfull konsument samt en aktiv medborgare och yrkesperson.

Mål för kunnande:

Framtidsmedveten verksamhet

Den studeranden

- förstår hur individer, hushållen, arbetsplatser och samhällsaktörer påverkar hur framtiden kommer att byggas upp
- förstår betydelsen av sin egen verksamhet och sina egna val i hur framtiden kommer att formas (kunnande i prognostisering).

Ansvarsfulla konsumentlösningar

Den studerande

- förstår betydelsen av den egna livsstilen för ekonomin, välbefinnandet och miljön
- identifierar sina egna konsumtionssätt och räknar ut det egna koldioxidavtrycket med hjälp av en tillgänglig räknare
- analyserar resultaten av koldioxidavtryckskalkylen och identifierar lösningar med vilka man mest kunde minska sitt eget koldioxidavtryck
- identifierar andra centrala miljökonsekvenser i sin verksamhet
- jämför sina olika konsumentval ur ansvarssynvinkel och utvecklar sin egen verksamhet så att den blir mer hållbar.

Att vara aktiv medborgare

Den studeranden

- förstår betydelsen av internationella mål för hållbar utveckling och identifierar sätt att främja dem på nationell nivå
- vet hur man kan delta i samhällelig verksamhet och påverka beslutsfattande som stärker hållbar utveckling genom sin egen aktivitet
- identifierar sätt att delta i frivillig- och organisationsverksamhet och påverka en hållbar framtid.

2.4. Affärsmöjligheter inom cirkulär ekonomi

Examensdelar: Kunnande om samhälle och arbetsliv

Valbart delområde: Företagande och företagungsverksamhet

Ämne: Affärsmöjligheter inom cirkulär ekonomi

Omfattning: 3 kompetenspoäng

Mål: Du lär dig begrepp och affärsmodeller inom cirkulär ekonomi. Du lär dig att komma med idéer för en lösning för cirkulär ekonomi och bedöma dess affärsmöjligheter. Du förstår den cirkulära ekonomins betydelse som grund för företagsverksamheten.

Mål för kunnande:

Kännedom om principerna för och affärsmodeller inom cirkulär ekonomi

Den studeranden

- känner till de centrala principerna för cirkulär ekonomi
- identifierar skillnaderna mellan återvinning, sortering och cirkulär ekonomi och deras betydelse för en hållbar användning av naturresurserna
- beskriver affärsmodeller för cirkulär ekonomi: produkt som tjänst, användning av förnybara och återvinningsbara resurser, användning av delningsplattformar, att förlänga produktlivscykeln samt återinsamling och återanvändning av råvaror

- känner till samarbetsnätverk för affärsverksamhet inom cirkulär ekonomi
- bekantar sig med praktiska affärslösningar som baserar sig på cirkulär ekonomi samt fördelarna med affärslösningarna

Idéer för en lösning för cirkulär ekonomi

Den studeranden

- kommer med idéer om att skapa nya produkter enligt den cirkulära ekonomin eller hur man kan göra produkter till tjänster
- förstår betydelsen av digitala delningsplattformar vid försäljning av produkter eller tjänster
- hittar på lösningar som är material- och energieffektiva
- fastställer tillgången till resurser och marknaden för lösningen för cirkulär ekonomi.

2.5. Främjande av hållbar utveckling

Examensdelar: Kunnande om samhälle och arbetsliv

Valbart delområde: Främjande av hållbar utveckling

Omfattning: 3 kompetenspoäng

Mål: Du lär dig att bedöma verksamheten på din arbetsplats eller inom den bransch du studerar utifrån hållbar utveckling samt att komma med idéer om hur verksamheten kunde utvecklas så att den blir mer hållbar. Du lär dig att stärka hållbar utveckling i organisationen.

Mål för kunnande:

Bedömning av hållbar utveckling på arbetsplatsen eller inom branschen

Den studeranden

- bekantar sig med verksamheten på arbetsplatsen eller inom branschen utifrån hållbar utveckling
- bedömer faktorer som påverkar hållbar utveckling på arbetsplatsen eller inom branschen
- kommer med förslag till utvecklingsområden för hållbar utveckling.

Planering av verksamhetssätt för att främja hållbar utveckling

Den studeranden

- definierar mål för att främja hållbar utveckling och lösa problem
- väljer metoder och tillvägagångssätt som främjar hållbar utveckling
- schemalägger uppgifterna och fastställer resurserna
- planerar det samarbete som behövs.

Att vara en aktiv aktör inom hållbar utveckling i sitt arbete eller inom sin bransch

Den studeranden

- genomför sin handlingsplan för hållbar utveckling
- fungerar som exempel på hållbar utveckling och uppmuntrar andra till att främja hållbar utveckling
- informerar andra om behovet av att ändra verksamhetssätten.

Att bedöma hur väl verksamheten för hållbar utveckling fungerat

Den studeranden

- bedömer hur verksamhetssätten eller resultaten har förändrats
- föreslår utvecklingsbehov för att främja hållbar utveckling i framtiden.

3. Mål för kunskandet för kunskande i ekonomi

Den studerande kan välja ett kunskande i ekonomi som ingår i de gemensamma examensdelarna på en omfattning av högst 9 kompetenspoäng (8 i svenskspråkig utbildning) från följande valbara delområden. Det är också möjligt att införa ett ekonomisk kunskande i de yrkesinriktade valbara examensdelarna: delområden inom de gemensamma examensdelarna, gymnasiestudier eller andra studier som stöder färdigheter för fortsatta studier, 1–25 kp.

3.1. Kommunikation om ekonomin

Examensdelar: Kunskande i kommunikation och interaktion

Valbart delområde: Kommunikation och interaktion på modersmålet, svenska

Ämne: Kommunikation om ekonomin

Omfattning: 3 kompetenspoäng

Mål: Den studeranden följer med nyheter och aktuella fenomen med anknytning till ekonomin och analyserar bakgrunden till dem. Den studeranden känner till sätt att påverka den finansiella kommunikationen. Hen deltar i debatten om ekonomi.

Mål för kunskande:

Den studeranden

- följer med nyheter och aktuella fenomen som relaterar till ekonomin och känner igen centrala begrepp i dem
- analyserar bakgrunden till ekonomiska nyheter och fenomen
- känner till sätt att påverka den finansiella kommunikationen
- deltar i den ekonomiska debatten.

3.2. Tillämpning av ekonomisk matematik

Examensdelar: Kunskande i matematik och naturvetenskap

Valbart delområde: Matematik och tillämpning av matematik

Ämne: Tillämpning av ekonomisk matematik

Omfattning: 2 kompetenspoäng

Mål: Den studeranden räknar och analyserar hushållets inkomster, utgifter och sparmöjligheter i olika situationer. Hen räknar ut konsekvenserna av prisförändringarna och bedömer betydelsen av förändringarna för hushållets ekonomiska situation.

Mål för kunskande:

Den studeranden

- beräknar inkomster och utgifter, sammanfattar dem och analyserar penninganvändningen
- räknar ut och bedömer konsekvenserna av regelbundet sparande på kort och lång sikt
- räknar ut vilka åtgärder som kan få hushållets budget att uppvisa ett överskott
- räknar ut hur förändringar i prisnivå påverkar pengarnas köpkraft.

3.3. Att utvärdera Utvärdering av finansieringslösningar

Examensdelar: Kunnande om samhälle och arbetsliv

Valbart delområde: Att fungera som medborgare och i samhället

Ämne: Att utvärdera Utvärdering av finansieringslösningar

Omfattning: 2 kompetenspoäng

Mål: Den studeranden jämför kostnaderna för olika lån och förstår låntagning och olika avtal för den egna ekonomin.

Mål för kunnande:

Den studeranden

- räknar ut och bedömer hur olika amorteringssätt och räntor påverkar lånets totala kostnader och beaktar beskattningen i kalkylerna
- räknar ut och bedömer hur förändringar i räntorna påverkar den egna ekonomin
- gör olika jämförelseberäkningar av boendekostnader och samtidiga sparmöjligheter (hyra, lån, sparande)
- förstår hur olika ekonomiska avtal inverkar på den egna ekonomin (inkl. säkerheter och garantier).

3.4. Förmögenhet och riskhantering

Examensdelar: Kunnande om samhälle och arbetsliv

Valbart delområde: Att fungera som medborgare och i samhället

Ämne: Förmögenhet och riskhantering

Omfattning: 3 kompetenspoäng

Mål: Den studeranden känner till de vanligaste principerna och sätten att spara och investera. Hen identifierar eventuella risker i samband med den egna ekonomiska situationen och känner till sätt att förbereda sig på dem.

Mål för kunnande:

Den studeranden

- identifierar faktorer som påverkar den egna ekonomiska situationen och känner till sätt att förbereda sig på ekonomiska risker (besparingar, försäkringar)
- känner till de mest typiska sätten att investera och spara och beskattningen i anslutning till dem (fonder, sparkonto, försäkringssparande, aktiesparande)
- gör jämförelseberäkningar av olika sätt att spara och placera inom olika tidsperioder.

3.5. Lönespecifikationer och beskattning samt betalning

Examensdelar: Kunnande om samhälle och arbetsliv

Valbart delområde: Att fungera som medborgare och i samhället

Ämne: Lönespecifikationer och beskattning samt betalning

Omfattning: 3 kompetenspoäng

Mål: Den studeranden förstår innehållet i lönespecifikationens innehåll och beskattningspraxis. Den studeranden bedömer och använder säkra betalningssätt.

Mål för kunnande:

Den studeranden

- känner till betydelsen av arbetsgivaravgifterna, skatter och andra obligatoriska avgifter
- känner till de vanligaste begreppen som används i skattedeklarationen
- jämför olika betalningssätt samt deras säkerhet och kostnader
- förstår mekanismen för uppkomst av anteckningar om betalningsstörningar (indrivning, utsökning) och betydelsen av dem samt känner till sätt att hantera dem.

4. Kriterier för bedömning

NÖJAKTIGA 1

- Behöver tidvis stöd i rutinmässiga situationer
- Fungerar på ett sakligt sätt i interaktionssituationer
- Känner till de grundläggande begreppen och kunskaperna inom delområdet
- Använder grundläggande information på ett rutinmässigt sätt
- Utvärderar sina egna prestationer

NÖJAKTIGA 2

- Handlar huvudsakligen på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer
- Handlar interaktivt i samarbetsituationer
- Känner till de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet
- Använder den grundläggande information som behövs på ett ändamålsenligt sätt
- Utvärderar sin prestation och identifierar sina styrkor och mål för utveckling

GODA 3

- Handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga situationer
- Handlar interaktivt och tar initiativ i vanliga samarbetsituationer
- Löser vanliga problemsituationer
- Hanterar de centrala begreppen och kunskaperna inom delområdet
- Använder information på ett mångsidigt sätt
- Utvärderar sin prestation och ger motiveringar för att utveckla sin verksamhet

GODA 4

- Handlar på ett självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer
- Handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i vanliga situationer
- Löser problemsituationer genom att använda mångsidiga metoder
- Hanterar de centrala begreppen och kunskaperna samt känner till särdragen inom delområdet
- Tillämpar information på ett mångsidigt och välgrundat sätt
- Ändrar sin verksamhet utifrån respons och egna observationer

BERÖMLIGA 5

- Handlar på ett systematiskt och självständigt sätt i rutinmässiga och varierande situationer
- Handlar på ett konstruktivt och samarbetsvilligt sätt i varierande utmanande situationer
- Löser problemsituationer genom mångsidiga sätt och ger utvecklingsförslag
- Hanterar begreppen och kunskaperna inom delområdet på ett brett och djupgående sätt
- Tillämpar information på ett mångsidigt, välgrundat och kritiskt sätt
- Utvecklar systematiskt sin verksamhet utifrån respons och egna observationer